

Ovdje spominjemo samo imena nekih poznatijih sorti iz te skupine. To su: *Senga Renontana*, *Ostara*, *Hummi Gento*, *Revada*, *Macherauch laurente*, *Gent*, *Hummi Triscana*, *Sonjana Humi*, *Red Rich*, *Sans Rivale of charpon*, *Chief Bemidji* itd.

Puzajuće sorte jagoda

U novije vrijeme dobivena je nova skupina sorti jagoda koje se uzgajaju uz naslon. Dobivene su selekcijskim radom u SAD-u, Njemačkoj i Francuskoj. No, ni one nemaju veće privredno značenje, pa se uzgajaju radi ukrasa, uglavnom u kućnim vrtovima, na terasama i balkonima. Sorte ove skupine rade i na vriježama pa ih treba uzgajati uz naslon ili izdignute. Tada je, dakako, olakšana berba. Između postojećih sorti ističu se osobito ove: *Hummi Bümchen*, *Frapendula Hummi*, *Lletterdbeere Hummi* i *Mount Everest*. U uzgoju ovih sorti nemamo većeg iskustva.

Sve amaterske sorte jagoda zahtijevaju prirodne uvjete za uzgoj kao i glavne sorte.

Sustav uzgoja

Ima puno različitih sustava uzgoja jagoda. Među njima veće značenje ima uzgoj na otvorenom i uzgoj u zaštićenom prostoru. Mi ćemo se ovdje ukratko osvrnuti samo na ova dva važnija sustava uzgoja s naznakom nekih variranja. Tako se pri uzgoju na otvorenom može razlučiti uzgoj u komercijalnim voćnjacima i kućnim vrtovima, tj. malim gredicama. Pri uzgoju u zaštićenom prostoru govorimo uglavnom o uzgoju u tunelima ili plastenicima.

Uzgoj jagoda na otvorenom pretpostavlja da je prethodno obavljen pravilan izbor i da je uređen proizvodni prostor, o čemu je već naprijed bilo riječi.

Pri uzgoju jagoda u polietilenskim tunelima treba uz pripreme tla postaviti i polukružnu konstrukciju od drveta ili metala, te je prekriti bijelom polietilenskom folijom (PVC). Osnovna je namjena prekrivanja polietilenskim folijama u tome da se poveća temperatura i konzervira vlaga u tlu. Naime, rano u proljeće temperatura zraka je u tunelima za 6 do 12 °C veća nego na otvorenom polju. Zbog toga jagode u plastičnim tunelima ranije počinju vegetaciju, cvatnju, oplodnju, zametanje plodova, a brže i rastu pa im plodovi ranije dozrijevaju za oko 20 do 30 dana. Osim ranijeg dozrijevanja u plastenicima se postižu za oko 50% veći prirodni.

Tuneli se grade različitih dimenzija. Najčešće su široki od 120 do 360 cm, a visoki 0,5 do 1,7 m. Dužina može biti različita. U plastičnim tunelima sadnja se obavlja u srpnju ili kolovozu, a najkasnije do kraja rujna. Tuneli se postavljaju, odnosno, konstrukcije prekrivaju kada prođe vrijeme snijega, i to obično u veljači.

Uzgoj jagoda u plasteniku ili stakleniku je vrlo sličan. Prakticira se izrada pokretnih i nepokretnih plastenika. Konstrukcija se radi tako da plastenik bude

širok 3 do 6 m, dug 10 do 50 m, a visok 1,5 do 2,5 m. Konstrukcija se prekriva bijelom polietilenskom folijom (PVC). Uzgoj u plasteniku bitno se ne razlikuje od uzgoja u plastičnim tunelima. Za razliku od prednja dva sustava, uzgoj u stakleniku može imati prednosti, jer se lakše može regulirati toplina. S time u vezi može se utjecati na ranije dozrijevanje i veću rodnost. No, pri tome su i troškovi proizvodnje veći.

Izbor sadnica i sadnja jagoda

Za jagode treba osigurati dobre i posve zdrave sadnice. Jagode su, naime, vrlo osjetljive prema velikom broju virusa. Do danas se navodi desetak virusa koji osjetno smanjuju rodnost jagoda. Svi se ti virusi prenose vegetativnim načinom razmnožavanja. Budući da se u rasadničkoj proizvodnji jagode proizvode vegetativnim putem, tj. pomoću vriježa ili stolona (živića), to se ne može izbjeći zaraza. Da bi jagode oslobodili virusa, postoje različiti postupci koje obavljaju dobro opremljeni rasadnici u suradnji sa znanstvenim institutom.

Samo uz strogu kontrolu zdravstvenog stanja, tj. izdvajanjem zdravih matičnih biljaka i proizvodnjom sadnica od njih, mogu se postići dobri uspjesi u uzgoju. Stoga treba nabavljati zdrav, tzv. *virus free* (virus free) ili *virus tested*, sadni materijal.

Vrijeme sadnje

Jagode se mogu saditi čitave godine. Češće se, ipak, sade u proljeće, u ljetu i u jesen. Od svih rokova sadnje najveće prednosti ima ljetna sadnja. Ljeti se jagode sade gdje god postoje uvjeti za navodnjavanje. Jagode posadene u kolovozu (VIII mj.) daju naredne godine vrlo obilne prirode, a velik dio tih plodova, s obzirom na veličinu, spada u prvi razred. Neki uzgajajući običavaju jagode saditi u proljeće. Ako se posade u proljeće, povećavaju se troškovi oko održavanja nasada u toku proljeća i ljeta, a uzgoj ne isplaćuje simbolični prirod u prvoj godini.

Ako nemamo prilike za navodnjavanje, preporučuje se jesenska sadnja, koja također ima prednost pred proljetnom. U južnim područjima jesenska sadnja može biti posve zadovoljavajuća, ali obično zaostaje za ljetnom. Ako se, naime, u jesen kasno posade jagode, tada u proljeće nema bujnog porasta kao u toku ljeta.

Način sadnje i razmaci

Prije sadnje pripreme se sadnice za sadnju. Izdvajaju se dobro razvijene, s gustom i dobro razgranatom korijenovom mrežom. Ako je u doba sadnje vrijeme toplo, ukloni se suvišno lišće kako bi se nakon sadnje umanjila transpiracija. Dovoljno je ostaviti tri dobro razvijena lista. Jagode se sade u redove, u kanale iskopane 20 cm duboko. U kanalima se sadnice rasporede na odgovarajuće razma-

ke. Potom slijedi nagrtanje tla, tako da sadnice ostanu na dubini na kojoj su bile prije vadenja za presađivanje. Dubini sadnje treba obratiti pažnju (crtež broj 103). Preduboka sadnja ima nedostatke, jer sadnice jače napadaju bolesti i štetnici. Plitka sadnja također nije dobra, jer sadnice nakon sadnje jače stradaju od suše, a preko zime može pozepsti korijenje. Na koji će se razmak posaditi jagode zavisi o plodnosti tla, odnosno hoće li se tlo obrađivati ili održavati pod folijom. Ako se tlo želi obrađivati strojevima, uzimaju se veći razmaci sadnje, naročito između redova. Jagode se najčešće sade na razmak između redova od 80 do 120 cm, a unutar reda zadrži se razmak od 40 do 80 cm, što zavisi o bujnosti sorte. U novije se vrijeme za mehanizaciju poslova u nasadu uzimaju razmaci od 100 x 25 cm, pa na 1 ha dolazi 40 000 biljaka.

Ima slučaja da se sadnice i gušće posade. U uzgoju jagoda na malim se površinama, gdje se obrađuje ručno, primjenjuje sustav gredica koje su široke 120 do 130 cm. Pri tome se unutar gredica uzimaju razmaci između redova 30 do 40 cm, a unutar reda 20 do 30 cm.

Suvremeni uzgoj jagoda oslanja se na primjenu folija. Obično se uzimaju tamne plastične folije, debele 0,03 do 0,04 mm za trajanje od 1 godine, 0,05 do 0,07 mm za 2 godine, te 0,08 do 1,0 mm za trajanje, od 3 do 4 godine. Te su folije obično široke 50 do 140 cm. U praksi se više primjenjuje folija široka 75 do 80 cm za tzv. jednored ili 105 do 120 cm za dvored. Folija se postavlja na dobro pripremljeno tlo koje mora biti posve ravno, s malim nagibom (ne većim od 8%). Kad se folija postavi, treba je dobro nategnuti. Nakon toga se na odgovarajućim razmacima buše rupe ili otvori na foliji kroz koje se sade jagode. Buše se vrućim željeznim kalupom.

Crtež 103. Sadnja jagode: pravilno, plitko, preduboko

Održavanje plodnosti tla u nasadu jagoda

Tlo se u nasadu jagoda održava na različite načine. Veliku prednost ima prekrivanje tla folijama, jer se sprečava prekomjerna evaporacija i bolje konzervira vlaga. Osim toga, na taj se način sprečava razvoj korova. Dobar učinak postiže se i malčiranjem tla, tj. nastiranjem tla slamom ili drugom organskom tvari (tlo se obogaćuje humusom, bolje se čuva vlaga u tlu). Održavanje tla pod folijom ili pod malčom dobro je i zbog toga jer se plodovi nakon kiše ne zaprljaju naročito zemljom.